

Beleidsvisie KCU 2020-2030

Leeswijzer

Voor u ligt de *Beleidsvisie KCU 2020-2030*. Het beschrijft de richting die de KCU inslaat om ook in het tweede decennium van deze eeuw haar doelstelling te verwezenlijken.

De tekst begint met het hoofdstuk Inleiding, waarin de aanleiding geschetst voor dit visiestuk en op welke manier het bestuur dit stuk wil gebruiken.

Het werk van de KCU is gegrondvest in de evangelische opdracht, om God lief te hebben met hart, ziel en verstand, maar daaraan wordt direct toegevoegd om evenzo onze naaste lief te hebben. Door de eeuwen heen heeft de kerk gezocht naar manieren om aan deze opdracht vorm te geven. Dat denken is uiteindelijk uitgroeid tot wat vandaag de dag de katholieke sociale leer is gaan heten, waarvan in het tweede hoofdstuk een uiteenzetting wordt gegeven.

Na de uiteenzetting van de ontwikkeling katholieke sociale leer volgt hoofdstuk met een terugblik op de recente ontwikkeling van de KCU.

Dit visiestuk sluit af met een vooruitblik naar de toekomst, een schets van voor de KCU belangrijke uit te zetten lijnen om haar het komende decennium langs te leiden.

Inleiding

Bij het bestuur van de KCU groeide de afgelopen jaren het besef dat het nodig was opnieuw bakens uit te zetten om de KCU op koers te houden ook in de toekomst op een zo passende en doeltreffend mogelijke manier caritas te ondersteunen in Utrecht. Uit de vergaderingen bleek dat bij het beoordelen van aanvragen te weinig handvatten waren om op terug te grijpen. Bij projectaanvragen is de vraag of iets in de gemeente Utrecht plaatsvindt is eenvoudiger te beantwoorden dan de vraag wat naastenliefde in de 21ste eeuw is.

Eind 2018 is het voorzitterschap van de KCU gewisseld, en deze nieuwe periode grijpt het bestuur aan zich te verdiepen in de betekenis van caritas. Het bestuur wil de vraag wat caritas in de 21ste eeuw is leidend laten zijn in haar beoordeling van giften. De voor u liggende beleidsvisie is onderdeel en tussentijdse uitkomst naar het antwoord op die vraag. De komende maanden en jaren wil het bestuur doorgaan met deze zoektocht en daar haar partners in de stad zoveel als mogelijk bij betrekken.

Katholieke sociale leer

Dit hoofdstuk over de katholieke sociale leer is overgenomen van Erik Strenger, onderzoeker bij de Tilburg School of Catholic Theology¹.

Het beoefenen van naastenliefde is in katholieke opvatting naast het vieren van liturgie ('heiligen') en het verkondigen van de Blijde Boodschap een van de drie manieren waarop christenen en de kerk dienstbaar zijn aan de wereld en zo willen bijdragen aan het geluk en welzijn van de mensheid.

Caritas heeft een specifieke rol in de theologie en spiritualiteit omdat het enerzijds refereert aan de Liefde Gods naar de mensen, anderzijds naar de christelijke liefde tussen mensen onderling. In de loop der geschiedenis is deze laatste vorm, de naastenliefde, op verschillende manieren geconcretiseerd. Sinds het midden van de jaren tachtig van de twintigste eeuw wordt het (protestantse) begrip 'diaconie' daarvoor gebruikt. Sinds het pontificaat van Benedictus XVI beleeft het begrip 'caritas' echter weer een renaissance.

¹ Stengers, S. (2012), Introductie Caritas. Geraadpleegd van <https://www.lucepedia.nl/dossieritem/caritas/introductie-caritas>

Bijbel

In de Bijbel neemt het begrip 'liefde' een belangrijke rol in. De Schepper van hemel en aarde, de God die hoog boven alle goden staat, wil niet alleen zijn en zoekt uit die liefde een mens (Adam en Eva) en een volk (Israël) om Zijn liefde mee te delen. Tegelijkertijd, en andersom, is liefde de manier van mensen om te kunnen delen in het goddelijk geheim: geen offers, geen macht, geen uiterlijk vertoon maar liefde is hetgeen waarmee we de bron van liefde (God) kunnen bereiken en met hem kunnen praten. Dit is de kern van de minnemystiek die zowel in de psalmen als in het Hooglied en later in de vroege middeleeuwen (Bernard van Clairvaux, Moderne Devotie) zo sterk wordt uitgewerkt. De opdracht van de liefde tot God ('Gij zult geen andere goden hebben voor uw aangezicht') is tegelijkertijd ook een oproep tot naastenliefde, naar de mens als Beeld Gods, vooral de mens die ontdaan is van alle macht en schijn en zo Gods Liefde het meest laat doorschijnen: armen, weduwen, wezen, vreemdelingen. Het is niet voor niets dat Israël voorturend wordt opgeroepen recht te doen aan deze groepen, wil ze in Gods licht blijven wandelen. Het is de basis voor de rechtvaardigheid, het welzijn en de vrede van het beloofde land.

In het Nieuwe Testament neemt de liefde een centrale rol in de leer van Jezus. Jezus, Gods 'veelgeliefde Zoon' komt zonder macht en schijn en laat daardoor bij uitstek zien wat het liefdevolle koninkrijk van God in zich bergt. Met name het Evangelie van Johannes spreekt hierover en maakt de liefde tot de norm voor de jonge christelijke gemeente: "Zoals de Vader Mij heeft lief gehad, zo heb ook Ik u liefgehad. Blijft in mijn liefde. Dit is mijn gebod, dat gij elkaar liefhebt, zoals Ik u heb lief gehad. Geen groter liefde dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden" (Johannes 15, 9 en 12-13). Deze norm van godsliefde en naastenliefde culmineert vervolgens in de brieven van Paulus aan de Romeinen en de Korintiërs waar hij de beroemde uitspraak doet dat deze apostel zonder liefde een 'schelle cimbaal is' en dat de liefde de grootste is van de trits 'geloof, hoop en liefde'. Ook de andere boeken van het Nieuwe Testament over de jonge christelijke gemeente laten zien dat de beleving van de liefde tot God en de beleving van de onderlinge liefde, zeker naar de zwakke broeders en zusters die door gevangenschap, ziekte, verweduwing, materiële noden of andere oorzaken buiten de liefdevolle christengemeenschap staan en zo buiten de liefdesgemeenschap met Christus, als maatstaf wordt genomen voor de kwaliteit van de gemeenschap.

Werken van barmhartigheid

In de middeleeuwen werd deze norm van liefde door paus Innocentius III in 1207 geconcretiseerd in de beroemde lijst van de werken van barmhartigheid. Hij baseerde deze lijst op de tekst uit Mattheüs 25, 35-36 en 41: "Ik had honger en gij hebt Mij te eten gegeven, Ik had dorst en gij hebt Mij te drinken gegeven, Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen. Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed, Ik was ziek en gij hebt Mij bezocht, Ik zat in de gevangenis en gij zijt tot Mij gekomen. Voorwaar ik zeg u: al wat u gedaan hebt voor een dezer geringste van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan". Zelf voegde Innocentius, geconfronteerd met de pestepidemieën die Europa in de tijd teisterden, een zevende werk eraan toe: het begraven van de doden. De lijst met lichamelijke werken van barmhartigheid werd daarmee:

- de hongerigen spijzen
- de dorstigen laven
- de naakten kleden
- de vreemdelingen herbergen
- de zieken verzorgen
- de gevangenen bezoeken
- de doden begraven.

Opvallend is dat de werken volgens het Evangelie gebeuren aan Jezus zelf, het is dus een daad van erediens, van Gods-dienst, van godsdienst-oefening. Maar ook hier wordt gods-dienst omgezet in liefdesdienst aan de naaste. Sterker nog: het citaat staat in het kader van het binnengaan in Gods

Koninkrijk, met andere woorden: degenen die zo handelen zijn de gerechten in Gods ogen en zitten aan zijn rechterhand. Hier ligt de kern van de caritas in de deugdethiek: door het doen van naastenliefde imiteren we Gods liefdehandelen en worden we aan hem gelijk; andersom geldt dat hoe meer we door gebed, liturgie en Bijbelstudie gelijk aan God worden, hoe meer we naastenliefde gaan doen. Tegenwoordig wordt deze lijst van zeven ook aangevuld met nieuwe werken van barmhartigheid, zoals 'vrede stichten'.

Werken van naastenliefde

Het is dan ook niet verwonderlijk dat vanaf de vroege middeleeuwen, met name in de opkomende stedelijke omgeving, verschillende werken van naastenliefde werden opgepakt. Dit gebeurde enerzijds door leken, stedelijke overheden en wereldse heersers, die door het doen van werken van naastenliefde een middel zagen om geestelijke vervolmaking te bereiken, iets wat tot dan was voorbehouden aan de in afzondering levende monniken. We zien in deze periode de eerste ziekenhuizen, hospitalen, herbergen voor pelgrims, weeshuizen, armenzorg, begrafenisgilden en dergelijke opkomen. Een voorbeeld daarvan is het Jacobs Godshuis in Haarlem (opgericht in 1437, maar niet alleen daar) waar pelgrims naar Santiago de Compostela op rust konden komen en waaruit later een verpleeg en bejaardenhuis is ontstaan. Een ander voorbeeld is het door katholiek particulier initiatief in 1570 opgerichte Maagdenhuis (meisjesweeshuis) in Amsterdam.

Anderzijds gebeurde de naastenliefde door gespecialiseerde congregaties van mannen en vrouwen die zich - in de wereld - toelegden op deze geestelijke werken. De eerste initiatieven op dit gebied komen op aan het eind van de middeleeuwen en aan het begin van de Nieuwe Tijd, maar doordat de kerk in Nederland gehinderd is in haar internationale contacten komen bijvoorbeeld de stichtingen van de Hl. Vincentius à Paulo, niet in ons land voor. Dat verandert in de negentiende eeuw, waar de actieve, caritatieve congregaties aanvankelijk de enige mogelijkheid zijn voor jonge katholieken om een religieus leven te voeren. Deze congregaties die zich toeleggen op onderwijs, jeugdzorg, ziekenverpleging, gehandicaptenzorg, buurthuiswerk, en zoveel meer beleven in de periode 1800-1950 een grote bloei. Mede door subsidies van de overheid kennen ze een sterke professionalisering. Daarmee zullen ze de basis leggen voor de moderne verzorgingsstaat.

Moderne tijd: diaconie

Halverwege de twintigste eeuw wordt de naastenliefde vanuit de katholieke kerk gedragen door drie pijlers. Ten eerste zijn daar de verenigingen van leken, zoals de Vincentiusvereniging en de Kolpingvereniging. Zij leggen zich toe op huisbezoek van armen of bepaalde doelgroepen, zoals de arbeiders. Ten tweede zijn er de ordes en congregaties die zich toeleggen op caritatieve activiteiten. Ten derde zijn er de parochiële armenbesturen, dit zijn fondsen in de plaatselijke geloofsgemeenschappen die bedoeld zijn voor het ondersteunen van (individuele en collectieve) noden in de parochie en de lokale gemeenschap. In de meeste bisdommen heten deze tegenwoordig Parochiële Caritas Instellingen (PCI's). In de eerste helft van de twintigste eeuw zijn dit de aangewezen fondsen voor hulpverlening in de katholieke kerk: de burgerlijke overheid verleende weinig steun en verwees hulpvragenden in eerste instantie naar de geloofsgemeenschap waartoe de hulpvrager behoorde. Na 1965, met de invoering van de Algemene Bijstandswet en de aansluitende uitbreiding van de verzorgingsstaat, komt met name deze vorm van hulpverlening in een identiteitscrisis: de burgerlijke overheid wordt de eerst-verantwoordelijke voor materiële en sociale hulpverlening en het is onduidelijk wat de kerkelijke daaraan toe te voegen heeft. Tegelijkertijd worden de activiteiten van de congregaties verder gesecculariseerd en geprofessionaliseerd, waardoor hun religieuze identiteit naar de achtergrond verdwijnt.

In dit krachtenveld komt langzamerhand een nieuwe visie op de kerkelijke hulpverlening op. In 1987 staat op de agenda van het Landelijk Pastoraal Overleg het thema 'Diaconie en Parochie'. Dat thema spreekt voor zich: de aanwezigen wilden een nieuwe impuls geven aan de kerkelijke 'zorg voor de

naaste'. In de slottekst koos men voor het woord (parochiële) diakonie en omschreef het als volgt: "Allerlei manieren waarop groepen van christenen (c.q. parochies) zich solidariseren met mensen in nood en/of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen". Verderop in het document worden de redenen voor deze keuze uitgewerkt. Ten eerste is het een woord dat in tegenstelling tot caritas/charitas geen bedélerige bijklank heeft. Het is verder een woord dat niet te algemeen is, zoals naastenliefde of kerk en samenleving, of te beperkend zoals MOV en missie. Belangrijker zijn volgens de opstellers de positieve aspecten: 1. het is een woord met diepe inhoudelijke en historische wortels, 2. het is minder belast dan caritas, 3. het woord vindt ingang in katholieke kring en 4. (dit wordt als 'heel belangrijk' gezien) 'we komen wat meer langszij bij de Reformatie'. Vervolgens worden voorstellen gedaan om de diakonie een nauwere plaats te geven in de parochies met ondersteuning van diocesane en landelijke organen. Deze definitie van 'diakonie' heeft in de daaropvolgende decennia een grote ingang gevonden in de katholieke kerk.

Benedictus XVI: caritas

In de laatste jaren beleeft het woord 'caritas' weer een zekere renaissance door de twee encyclieken van Benedictus XVI. In de encycliek 'Deus caritas est' begint hij met een bespreking van het begrip 'liefde' in de klassieke oudheid en de Bijbelse literatuur. Hij komt uit bij de begrippen 'eros' en 'agape' als begrippen voor respectievelijk de in zichzelf opgesloten, lichamelijke liefde en de geestelijke liefde naar de ander. In de Bijbel zijn volgens Benedictus deze twee vormen van liefde versmolten en wordt ze in Jezus een concrete, reddende liefde voor de hele mensheid. Zo worden liefde tot God en liefde voor de medemens samengevoegd. In het tweede deel van zijn encycliek gaat hij op basis hiervan in op de taak van de kerk in de naastenliefde. Allereerst zegt hij dat alles wat de kerk doet een uiting is van de liefde die het gehele welzijn van de mens nastreeft, zowel in geestelijke als in materiële zin. Op basis van de beschrijving van de vroege kerk in het boek Handelingen bepaalt hij de naastenliefde als een opdracht aan iedere gelovige om, ook in gemeenschap, de mensen te voorzien van de middelen die nodig zijn voor een menswaardig bestaan. Diakonia – in zijn omschrijving de dienst aan de gemeenschappelijk, ordelijk beoefende naastenliefde, caritas – behoort tot het wezen van de kerk en is voor het hele mensengeslacht bedoeld.

Daarna gaat hij in op een aantal praktische punten voor de uitoefening van die caritas. De eerste vraag die hij behandelt is die van gerechtigheid en liefde. Gerechtigheid is, zo zegt hij, een zaak voor de politiek en de kerk draagt bij aan de vraag wat gerechtigheid is en ondersteunt de inzet voor gerechtigheid. Maar rechtvaardige structuren maken de daad van liefde niet overbodig en de staat zou de organisaties die dat doen moeten ondersteunen. De rechtstreekse opgave te werken aan rechtvaardigheid laat de kerk over aan de leken (in hun maatschappelijke activiteiten) en aan de eigen maatschappelijke organisaties van de kerk. Daarin kan ook samengewerkt worden met niet-katholieke en niet-christelijke organisaties, want in het werken aan een menswaardige samenleving kunnen we veel overeenkomstige elementen bij anderen vinden. Wel noemt hij drie typische kenmerken voor christelijke caritas: 1. Christelijke liefdadigheid is een antwoord op concrete noden, vanuit de liefdevolle toewijding aan God en de ander; 2. Het is onafhankelijk van partijen en ideologieën en is louter presentstelling van de liefde; 3. Die liefde is om niet en daarmee de beste apologetiek en getuigenis. Benedictus pleit in het slot voor een persoonlijke liefdesrelatie in het helpen die gegrondvest is in het gebed als persoonlijke (liefdes)relatie met God. Deze relatie beschermt de helper tegen overmoedigheid en laat hem zien in dat de helper en de helpende gelijk zijn, deze relatie beschermt tegen een overmatig activisme maar ook tegen moedeloosheid als het tegen zit: vanuit deze liefdesrelatie worden mensen voortdurend gestimuleerd liefde naar de naaste te doen.

In de encycliek 'Caritas in Veritate' werkt Benedictus deze gedachten verder uit, en spitst ze toe op de katholieke sociale leer in een context van mondialisering van de samenleving (overigens speelt het concept caritas-liefde een centrale rol in de sociale leer). Interessant is dat hij hierbij in de inleiding

een expliciete verbinding maakt tussen liefde, waarheid en gerechtigheid, het thema dat hij in zijn eerste encycliek nog naar het domein van de politiek heeft verwezen. In deze encycliek gaat hij erop in dat liefde doen aan mensen betekent ze 'recht doen', we dienen te kijken wat de ander nodig heeft om zich te ontwikkelen volgens zijn eigen plan. En hierin ligt ook de kern van 'waarheid': het is van belang voor deze gerechtigheid op te komen en het uit te spreken, ook in het sociale. Tegelijkertijd hebben deze beide elkaar nodig: liefde zonder waarheid loopt volgens Benedictus het gevaar subjectief en sentimenteel te worden, waarheid zonder liefde kan technocratisch en mensonterend worden. Het verbond van liefde en waarheid is volgens Benedictus van individuele betekenis, maar ook van sociale betekenis – voor de maatschappij als geheel. Tenslotte geeft hij aan dat het van belang is te realiseren dat beide van God komen en er naar verwijzen: dat geeft ons de kracht om voor waarheid en liefde in te staan en op te komen.

Diaconale activiteiten

Hedentendage beslaat de naastenliefde vanuit de katholieke kerk (en moeten we er meteen bij zeggen: in oecumenisch verband) een breed palet aan activiteiten. Ten eerste vindt er nog steeds veel individuele noodhulp plaats, zoals blijkt uit de oecumenische onderzoeken naar financiële hulpverlening door kerken. Veel katholieken zijn betrokken bij situaties van nood zoals schulden, bij voedselbanken, helpen vreemdelingen en vluchtelingen, staan mensen met geringe inkomens bij. Veel geloofsgemeenschappen zijn verder betrokken bij inloophuizen of andere vormen van buurtwerk, of stellen hun ruimtes open voor eenzamen en thuislozen. Ten tweede zijn er nog steeds actieve afdelingen van bijvoorbeeld de Vincentiusvereniging, die zowel lokaal als internationaal hulp verlenen, bijvoorbeeld door vakantiegelegenheden aan te bieden aan mensen met een kleine beurs. Binnen dit kader neemt de ATD Vierde Wereld, een organisatie die zich inzet voor een menswaardig bestaan van mensen in langdurige armoedesituaties, een speciale rol in. Verder zijn er nog de leden van ordes en congregaties die, weliswaar op kleinere schaal dan vroeger, hun specialiteiten in blijven zetten voor mensen in nood, bijvoorbeeld het Don Boscowerk voor jongeren in achterstandssituaties. Het palet is te breed en te veelzijdig om een compleet beeld te kunnen geven. Wel is als laatste noemenswaardig de inzet van Cordaid die de vlag voert van Caritas Neerlandica en daarmee zowel nationaal als internationaal (ontwikkelingshulp) bijdraagt aan het verbeteren van het lot van de armsten.

Terugkijken

In de Utrechtse wereld van de katholieke caritas begon het tweede decennium met een groot aantal fusies van parochies, en voor de caritas belangrijke fusies van de PCI's. In 2018 zijn een drietal PCI's intensiever gaan samenwerken in een personele unie, waardoor er in het werkgebied van de KCU nu eigenlijk nog drie PCI's actief zijn, de genoemde personele unie van drie PCI's, de Gerardus Majella en de Licht van Christus.

De KCU vierde in 2014 haar 68ste lustrum en gaf in 2016 met het boek *Het Arme Roomse Leven* een schets van de katholieke caritas in Utrecht. Door de eeuwen heen werd omgekeken naar onze naaste, maar de manier waarom was steeds anders.

Afgelopen jaren zochten de ORKA en PDU meer samenwerking met de KCU. Eeuwenlang was er nauwelijks samenwerking tussen de ORKA, PDU en KCU, terwijl in veel opzichten dezelfde doelen werden nagestreefd.

Met de totstandkoming van het boek en de presentatie daarvan ontstond een nieuw contact met ORKA, en er groeide een wens met elkaar samen te werken. Dit leidde tot het gezamenlijk ondersteunen van Food for Good, een buurttuin in Kanaleneiland waar gewerkt wordt aan het verbinden van de wijkbewoners en het ondersteunen van kwetsbare mensen.

Ook groeide het contact met de PDU. De KCU steunde het Stiltecentrum in Hoog Catharijne en het daaruit voortgekomen maatjesproject in het kader van de schuldhulpverlening. Ook werd al lange tijd gezamenlijk het wijkcentrum de Wijkplaats gesteund.

De ORKA, PDU en KCU zijn ook gezamenlijk de Werkplaats gaan ondersteunen. De Werkplaats is een creatieve en technische broedplaats voor de bewoners van Kanaleneiland, met een focus op jongeren.

Onder leiding van de PDU wordt sinds een aantal jaar rond Sint Maarten een festival georganiseerd waarbij de Mantel van Sint Maarten wordt uitgereikt, een prijs als erkenning voor een caritasproject met grote maatschappelijke betekenis. Het evenement stelt organisaties in staat zichzelf te presenteren en leidt elk jaar tot vele nieuwe verbindingen tussen organisaties, projecten en deelnemers. De PDU betreft vele kerkelijke partners bij de organisatie. De KCU steunt het evenement met een bijdrage.

Zelf geeft de KCU geen individuele hulp, dat gebeurt inmiddels helemaal via de PCI's en stichting Noodhulp Utrecht. Na eerdere eenmalige bijdragen, steunt de KCU tegenwoordig stichting Noodhulp Utrecht met een jaarlijkse bijdrage. Naast financiële steun van de KCU, draagt het ook een bestuurslid voor bij Noodhulp Utrecht. Het bestuur van Noodhulp Utrecht wordt zo gevormd door bestuursleden die voortkomen uit verschillende maatschappelijke fondsen in Utrecht. Vanuit de samenwerking van verschillende fondsen in Noodhulp Utrecht is ook een Utrechts Fondsen Overleg ontstaan, waar fondsen de staat van het fondsenwerk in Utrecht bespreken.

De gemeente Utrecht heeft in de stad veel invloed op de armenzorg en het maatschappelijk leven. Het afgelopen decennium heeft zich een belangrijke verandering voorgedaan in de totstandkoming en uitbreiding van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Op basis van informatie van de gemeente Utrecht blijkt dat bepaalde wijken in Utrecht kwetsbaarder zijn dan andere wijken. Op basis daarvan heeft de KCU afgelopen jaren meer aandacht gegeven aan Kanaleneiland en Geuzenwijk.

Terugkijkend op het afgelopen decennium kan geconcludeerd worden dat de KCU steeds meer samenwerkt en afstemt met gelijkgestemde organisaties. De KCU verleent zelf geen directe en individuele zorg, en heeft voor het verwezenlijken van haar caritasdoelstelling dus ook andere organisaties nodig.

Lijnen naar de toekomst

Het bestuur van de KCU heeft een heidag georganiseerd om als KCU vooruit te kijken naar het komende decennium. De heidag had twee vertrekpunten, de gemeente verstrekte informatie over armoede in Utrecht. De heer Van Iersel nam het bestuur mee in zijn ontdekking van de katholieke sociale leer en liet vandaar uit het bestuur kijken naar de opdracht die vanuit die leer steeds weer op de KCU afkomt.

De horizon voor deze toekomstvisie is ongeveer tien jaar, natuurlijk met ruimte voor tussentijdse evaluatie en bijsturing. Een aantal in het vorige decennium nieuwe elementen worden voortgezet, zoals de samenwerking met de ORKA en PDU, waarbij onderzocht wordt of er ook in de toekomst samen projecten worden gesteund. In Utrecht ontstaat langzamerhand een herwaardering van sint Maarten, patroonheilige van de stad Utrecht, maar vanuit caritasperspectief vooral belangrijk vanwege zijn getoonde naasteliefde (in het weggeven van wat hij had). Deze herwaardering is vooral zichtbaar rond 11 november, wanneer verschillende caritasorganisaties met elkaar de Sint Maartensprijs uitreiken aan een wezenlijk maatschappelijk initiatief en in vele festiviteiten van het Sint-Maartensberaad. De KCU vindt het belangrijk dat caritas in Utrecht (weer) meer zichtbaar wordt en maakt de Sint Maartensprijs medemogelijk. Ook gaat de KCU door met de samenwerking met andere fondsen en fondsen in de gemeente Utrecht, zoals het Noodfonds Utrecht.

In de heidag kwamen ook een aantal zaken de KCU meer aandacht aan moet geven. Het gaat enerzijds om noden die duidelijk naar voren komen in het leven vandaag de dag in Utrecht. Noden die de kerk, specifiek de KCU niet aan zich voorbij kan laten gaan. Tegelijkertijd zijn er organisationele uitdagingen waar de KCU een antwoord op moet vinden.

Lijn 1 - Jeugd en jongeren

Voor de KCU heeft de jeugd de toekomst. Een toekomst die de KCU wil ondersteunen waar nodig, en een toekomst waarin zij degene zijn nog de meeste tijd rest naar hun medemens om te zien. Binnen deze lijn onderscheiden we drie doelen voor de KCU, bewustwording van de jeugd, hulp aan de jeugd, en hulp ontvangen van de jeugd.

Bewustwording: Caritas moet door de mensen gedragen worden. Caritas is een onderdeel van de katholieke levenshouding. Als mensen zich bewust zijn van armoede in hun omgeving en zien dat ze met eenvoudige praktische of financiële hulp van betekenis kunnen zijn, is het idee dat dit naastenliefde in de samenleving stimuleert. De KCU wil samenwerking zoeken met (basis)scholen om bij te dragen aan de bewustwording van kinderen van armoede in hun omgeving. Met name bij katholieke scholen ziet het bestuur potentie, omdat deze scholen op zoek zijn naar hoe de katholieke identiteit handen en voeten gegeven kan worden in een school.

Hulp geven: in Utrecht heeft armoede nog steeds grote invloed op de inwoners die het treft. Het is schrijnend om kinderen in armoede te zien. Vanuit de overheid en het maatschappelijk middenveld zijn veel initiatieven om armoede onder gezinnen met jonge kinderen te bestrijden. Er is ook aandacht voor armoede onder tieners, maar in de doelgroep 12 tot 22 jaar blijkt volgens de gemeente Utrecht meer schade te ontstaan door armoede. De financiële behoeften van kinderen nemen toe als ze naar de middelbare school gaan en de afstand tussen groepen jongeren uit rijke en arme gezinnen neemt toe. Dit leidt tot schulden en een sterke beleving van armoede. De KCU wil meer doen voor kinderen in de leeftijd van 12 tot 22 jaar. Daarvoor is het belangrijk in contact te komen met middelbare scholen en andere organisaties die veel met de doelgroep in aanraking komen.

Hulp vragen bij: de KCU wil meer groepen betrekken bij armoede in de stad, en speciaal armoede onder jongeren. Afgelopen jaar is de KCU in contact gekomen met studenten uit Utrecht die willen omzien naar medemensen die hulp nodig hebben. Ook steunt de KCU Present en Serve the City Utrecht die beide op allerlei manieren mensen uitdagen en faciliteren om andere mensen te helpen. Om hier meer aandacht aan te geven, meer contacten met scholen. Steunen, mensen oproepen zoals via Serve the City, en onderlinge solidariteit jongeren versterken.

Lijn 2 - Aanwezig zijn in buurten en wijken

De kerk is door fusies minder met kerkelijke vieringen aanwezig in directe leefomgeving van mensen. Daarmee heeft de kerk ook een minder sterke band met mensen in haar omgeving gekregen, en is de sociale netwerkfunctie van de kerk afgenomen. Ziekenbezoek en directe ondersteuning vanuit parochies is moeilijker door grotere fysieke afstanden tussen kerk en mensen en door een afnemende vrijwilligersschare. Daarmee is het voor het verlenen van caritas moeilijker geworden hulp terecht te laten komen bij mensen die het nodig hebben. Veel organisaties die omzien naar mensen in nood zijn georganiseerd op stadsniveau, waardoor ook een zekere afstand bestaat tussen de wijk waar mensen leven en de organisatie die naar hen omkijkt.

De KCU wil met de organisaties die zij financieel ondersteunt nadenken over en zoeken naar manieren om het werk van de organisatie weer meer te verbinden met lokale netwerken.

Samenhang en naastenliefde ontstaat op het kleinste niveau in de eigen straat en wijk.

De KCU steunt PCI's in hun caritaswerk in de verschillende wijken van Utrecht. Ook steunt de KCU het Buurtpastoraat, waardoor buurtpastores de wijken in kunnen gaan om mensen in nood te ontmoeten en bij te staan. Ook zijn er van oudsher katholieke structuren die nog in wijken of buurten actief zijn. Denk hierbij aan de Vincentius-kringen en San Egidio. In het bisdom worden diaconale assistenten opgeleid. Deze vrijwilligers leven in de stad, en zijn zelf waarschijnlijk ook onderdeel van lokale netwerken. De KCU wil met al deze organisaties en mensen optrekken om te kijken of het mogelijk is lokale netwerken weer te versterken. Daarbij is een eerste stap te inventariseren welke lokale katholieke netwerken er zijn. Als volgende stap kan een pilot dienen waarbij geprobeerd wordt in een of enkele wijken een netwerk te revitaliseren. In een pilot is ruimte om te onderzoeken en te leren, om te ontdekken hoe er verbinding kan worden gelegd met katholieken en andere christenen

en met hen een lokale groep te starten die bijvoorbeeld georganiseerd is rondom een voedselbank of buurtcentrum.

Lijn 3 - Beeldvormend project dat bewustwording rondom armoede kan vergroten

Armoede doet veel met mensen, iets wat voor mensen die geen armoede in hun leven of van zeer nabij hebben meemaakt moeilijk in al haar breedte en diepte te bevatten is. Mevrouw Versteegen, tot voor kort diocesaan diaconaal werker van de DKCI, gaf aan dat het belangrijk is voor bestuurders van caritasinstellingen dat zij zelf ontdekken hoe armoede voelt door werkbezoeken.

Voor de caritas in Utrecht zou het goed zijn dat niet alleen bestuurders van caritasinstellingen, maar alle inwoners van de stad een goed beeld hebben van armoede. De heer Van Iersel vertelde op de heidag over de verschuiving rondom de gevoelens die mensen bij armoede hebben. Vroeger voelde mensen in armoede zich daar schuldig over, tegenwoordig is er niet alleen een gevoel van schuld over armoede, maar is het ook steeds meer omgeven met schaamte voor armoede. Terwijl armoede uiteindelijk iedereen kan overkomen, voelen mensen toch alsof zij gefaald hebben. Maar door de schaamte is er in de samenleving geen compleet beeld van armoede, en zien mensen in armoede ook veel minder andere armoede. De KCU wil graag bijdragen aan het doorbreken van deze schaamte. Mogelijk kan rond Sint Maarten extra aandacht komen voor armoede. Laten we met elkaar in de stad de verhalen van mensen in armoede vertellen. Mogelijk kunnen columns op de website of in een lokaal blad bijdragen aan het zichtbaar maken van armoede. Inspiratie komt ook van een uitgave als de Quiet 500, een glossy magazine die in 2013 voor het eerst verscheen om de stille armoede in Nederland op de kaart te zetten. Waarom krijgen de vijfhonderd rijkste Nederlanders van ons als samenleving zoveel meer aandacht dan de vijfhonderd armste Nederlanders?

Lijn 4 - bestuur en organisatie vormgeven om de andere lijnen mogelijk te maken.

Om effectief te zijn als organisatie wil het bestuur ook haar manier van besturen van de KCU tegen het licht houden. Daarbij denkt het bestuur nu aan vier stappen om de slagvaardigheid van de KCU te borgen.

Allereerst nog eens scherp te kijken naar hoeveel geld de KCU aan haar doelstelling besteed en hoeveel geld er nodig is voor de organisatie en renderend in standhouden van het historische vermogen.

Ten tweede als aanvulling op het eerste punt, kritisch kijken naar de administratieve druk die de KCU zichzelf en de organisaties die zij steunt oplegt. Kan er worden samen met partners subsidie worden verleend waardoor een organisatie minder verschillende aanvragen hoeft in te dienen? Is het mogelijk een partner de afweging te laten maken over een subsidieaanvraag? Is het mogelijk subsidie voor meerdere jaren te verlenen of indien dit reeds gebeurd de tussentijdse rapportagedruk te verlagen?

Ten derde is het goed de hierboven geschetste lijnen te beleggen bij bestuursleden. Zo krijgen bestuursleden naast het besturen van het geheel een eigen aandachtsgebied.